

Kalliokiipeily ja elävä luonto – sekä kalliotaitteestakin sananen

HEIKKI SIMOLA JA TUOMO TAKALA

Jussi S. Heinosen artikkeli ”Graniitinhalaajat – kalliokiipeily Suomessa” (Heinonen 2013) painottui kalliokiipeilyyn harrastuksena ja, julkaisukanavaan sopivasti, kiipeilyharrastuksen geologisiin ulottuvuuksiin. Kiipeilyn vaikutuksia elävään luontoon vain sivuttiin lyhyesti, minkä vuoksi muutama vakava huomautus on tarpeen.

Kiipeilykallioita valitessa tulisi pitää mielessä, että jyrkänteet alusmetsineen ovat toisinaan merkittäviä monimuotoisuuden keskittymiä – silloinkin, kun niiltä ei ole löytynyt yksittäisten uhanalaisten lajien esiintymiä. Jyrkänteen lisäksi on syytä kiinnittää huomiota sen välittömän lähiympäristön luontoarvoihin ja luonnontilaisuuteen. Päätös kiipeilyn aloittamisesta on luonnon kannalta varsin lopullinen, jos kallio puhdistetaan sammalista ja jäkälästä: lajiston toipuminen kestää varmuudella useamman ihmisiän eikä täysin samaa eliöyhteisöä saada koskaan takaisin.

Kiipeilijät yleensä ymmärtänevät kysyä maanomistajan luvan harrastukselleen. Valitettavasti vain harva maanomistajakaan ymmärtää kallionsa luontoarvoja, joten peruuttamattomia vahinkoja voi aiheutua tahattomasti ja kenenkään huomaamatta. Ainakin Pirkanmaalla tiedetään kalliokiipeilyn tuhonneen harvinaisten sammallajien esiintymiä.

Valtaosa maamme jyrkänteistä on karuja (lähinnä graniittia ja gneissia) ja vähälajisia eikä niiden välittömiä lähiympäristöjäkään useimmiten voi pitää luonnoltaan erityisen arvokkaina. Tällaisilla kallioilla kiipeily ei kohtuullisesti harjoitettuna yleensä ole luonnonsuojelun kannalta ongelma.

Muiden kivilajien karuilla ja keskiravinteisilla jyrkänteillä (esim. diabaasi, gabro ja metavulkaaniset kivet) ristiriitoja voi sen sijaan syntyä. Erityisesti ravinteisilla (dolomiitti ja kalsiittinen kalkkikivi) ja serpentiinikallioilla, joita meillä on niukasti, kiipeily ja luontoarvot törmäävät väistämättä yhteen.

Valitettavasti geologinen karttakaan ei aina paljasta kiinnostavan kiipeilykallion luontoarvoja. Liperin Pärnävaara on 1:100 000 -kallioperäkartassa merkitty seudulla varsin tavanomaiseksi kiillegneissiksi. Todellisuudessa kalliossa on myös kalkkikivijuonia, ja erityisesti vaaran koillissivun pystyjyrkät pahdat ovat kalkinvaatijalajistoltaan verrattoman hienoja. Aivan sattumalta saatiin muutama vuosi sitten melko alkuvaiheessa keskeytetty ralliharjalla aloitettu seinämien puhdistaminen, jossa muun muassa rauhoitettujen pahtarikon ja tunturikiviyrtingin yksilöitä tuhoutui.

Täysin käsittämättömänä pidämme ympäristöministeriön ympäristöneuvos Pekka Tuunaisen esittämää linjausta, että kalliokiipeily voitaisiin jollakin lailla lukea jokamiehen-oikeuksiin. Hänen mielestään ongelmaa on lähinnä kallioon kiinnitettävistä pulteista, joista yleensä ”ei aiheutune maanomistajalle vähäistä suurempaa haittaa” (www.ymparisto.fi).

Jokamiehen oikeuksien lähtökohtana kuitenkin on, että toiminta ei saa aiheuttaa luontoon pysyviä jälkiä. Kiipeilyreitin putsaaminen teräsharjalla merkitsee kallioseinämän kasvipiteelle täydellistä tuhoa. Ekologiselta kannalta tilanne vertautuu esimerkiksi siihen, että jonkin luonnonläheisen harrastuksen takia tietyn metsäalueen kasvillisuus ja maaperän kunta kuorittaisiin kokonaan pois.

Kuva 1. Jyväskylän Halsvuoren kalliomaalaus nykytilaansa. Kiipeilijät ovat asettaneet muinaisjäännöskyltin nojalleen kalliota vasten ikäänkuin maalauksen suojaksi. Aidan suojaama kallionrako on kallioseinämän kasvillisuuden viimeinen turvapaikka. Kuva: Heikki Simola.

Fig. 1. Degradation of a prehistoric rock painting at the popular climbing site Halsvuori in Jyväskylä. To better mark the faintly visible red ochre painting, the bronze plaque designating the site as a law-protected monument has been moved to recline against the painting. Note that the entire rock face has been scraped clean of vegetation: the last refuge for the flora are the few clefts within the fence protecting the painting. Photo: Heikki Simola.

Kalliokiipeilyn luontovaikutuksiin on kiinnitettävä riittävästi huomiota jo kiipeilykalliota valittaessa. Maanomistajan lupa ei mitenkään takaa, että luontoarvot tulevat riittävästi selvitettyiksi. Kiipeilyharrastajien ja -seurojen tulisikin aina varmistaa tilanne turvautumalla ulkopuoliseen lajin- ja luontotyyppintunnistusapuun. Graniittinen kallioperämme tarjoaa niin monia mahdollisuuksia kiipeilyyn, että jokainen luonnon ja kiipeilyn yhtentörmäys on turha. Kiipeilijä voi aina siirtyä toiselle kalliolle, moni eliö ei tähän pysty.

Herkän kasvipeitteen ohella myös jyrkänkeillä pesivät linnut (korppi, huuhkaja, muuttohaukka) sekä kallionraoissa oleskelevat lepakat saattavat häiriintyä kiipeilystä. Vastuulliset kiipeilijät toki osaavat tällaisia häiriöitä välttää, ja kiipeilyrajoituksista myös seurat varsin kiitettävästi tiedottavat jäsenilleen. Tahatonta häirintää kuitenkin epäilemättä jossakin määrin aina tapahtuu.

Myös esihistoriallisille kalliomaalauksille on kalliokiipeily uhkana, koska maalaukset usein sijaitsevat juuri sellaisilla kallioseinämillä, joista kii-

peilijätkin ovat kiinnostuneita. Maalausten havaitseminen on usein vaikeaa, eikä kaikkia ole vielä löydettykään. Muun muassa Heinosen esittelemässä Olhavanvuoren seinämässä on yksi tällainen maalaus.

Jyväskylän Halsvuori on kenties ankein esimerkki siitä, miten kurjaan tilaan vuosia jatkunut kiipeily on muinaisjäännöksen ympäristön saattanut (Kuva 1). Paikalla pari vuotta sitten käydessäni oli varsin vaatimaton maalaus merkitty kömpelöllä aidalla ja varoituskyltillä. Varmuuden vuoksi muinaisjäännöstä osoittava merkkipaalu oli nostettu nojalleen kalliota vasten melkein maalauksen päälle. Kuvasta ilmenee myös kiipeilyn vaatiman kalliorakojen puhdistamisen surkea seuraus: laajan kallioseinämän viimeiset haurasloikko-saniaisaiset ovat säilyneet siinä ainoassa kallionraossa jota tuo aita jonkin verran suojaa.

Muinaismuistolaki periaatteessa suojaa kiinteät muinaisjäännökset ja riittävän, vähintään kahden metrin levyisen suojavyöhykkeen niiden ympäriltä. Kalliokiipeilijöiden Halsvuori-sivuston kuvat osoittavat suojavyöhykkeen luovaa tulkintaa: lähin kiipeilylinja on pultitettu viistoon maalauksen yläpuolelta, ehkä juuri ja juuri tuota kahden metrin vyöhykettä noudattaen (27crag.com-1).

Kunnioitavampi muinaisjäännöksen tulkinta toki näkisi suojeltavana muinaismuistona koko sen monumentaalisen kallioseinämän, johon kalliomaalaus on aikanaan maalattu. Halsvuoren seinämässä, satakunta metriä maalauksesta kaakkoon, on todella vaikuttava antropomorfinen eli ihmiskasvoja muistuttavia kallioprofiili, jollaisia tunnetaan useiden kalliomaalaustemme yhteydestä (27crag.com-2; profiili näkyy linkin kolmannessa kuvassa).

Halsvuoren yli 300 m pitkällä seinämällä riittäisi tilaa toki kiipeilijöillekin. Kiipeilyä harrastamaton luonnossa liikkuja kuitenkin saattaa kokea vaikuttavan kalliomuodostuman luonnon pyhänä paikkana, jota ajattelematon kiipeilyharrastajien joukko on pahasti turmellut.

Rock climbing and living nature – plus a note on rock art protection

As a comment to the article Granite huggers – rock climbing in Finland by Jussi S. Heinonen (Geologi 5/2013) we want to emphasize the irrevocable damage that rock climbing may cause to the vegetation cover of rock faces. On popular rope climbing or bouldering sites, nearly total loss of the plant cover (vascular plants, mosses and lichens) may result due to scraping clean of the faces. In contrast to the common silicate rocks, e.g. granites, which generally have a sparse cover of ordinary species, the various more fertile rock types and especially the rare serpentine and limestone rocks typically host a richer flora, often with rare and endangered taxa. As it is, the landowners seldom are aware of such endangered or legally protected species. Thus, landowner consent may not be sufficient, but the climbers should ask for expert advice regarding the vegetation before starting to clean up new sites for climbing. Besides rock face ecosystems, also prehistoric rock paintings may be unintentionally damaged by unconcerned rock climbing activities.

HEIKKI SIMOLA
heikki.simola@uef.fi

TUOMO TAKALA

Kirjoittajat ovat biologeja, jotka toimivat Itä-Suomen yliopiston Biologian laitoksella Joensuussa. Tuomo Takala on sammaltutkija, Heikki Simola mm. Suomen Geologisen Seuran ja Suomen Arkeologisen seuran jäsen.

Lähteet:

Heinonen J. 2013. Graniitinhalaajat – kalliokiipeily Suomessa. Geologi 65:142–151.

Verkkolähteet:

27crag.com-1

<http://27crag.com/crag/halsvuori/topos/kiasma>

27crag.com-2

<http://27crag.com/crag/halsvuori/topos/keski>

www.ymparisto.fi

[http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Usein_kysytyt_kysymykset_jokamiehenoikeu\(17111\)](http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Usein_kysytyt_kysymykset_jokamiehenoikeu(17111))